

TAPANI KUNTTU

Skoopin 50-vuotisjuhlahistoriikin julkistamistilaisuus, luovutuspuhe

Hanasaari 11.10.13

Arvoisa arkkiaatri

Hyvä juhlaseminaariväki

Hyvät naiset ja miehet

Jokainen historiahanke on erilainen – omanlaisensa. Näin myös Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistyksen, Skoopin 50-vuotisjuhlahistoriikki. Tarttuessani vuosi sitten Skoopin historiahankkeeseen tunsin yhdistystä ja sen toimintaa jonkin verran – kiitos nykyisen puheenjohtajan. Mutta sanomattakin on selvää, että Skoopin toiminta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sektorilla avautui minulle vasta toden teolla sen jälkeen, kun olin päässyt sisälle yhdistyksen arkistomateriaaliin. Kun kuva tutkimuskohteesta oli selkiintynyt, kirjoitussuunnitelma laadittu, käsittelytapa mietitty ja jaottelu päätetty, työprosessi saattoi alkaa.

Tehtävänäni oli laatia Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistyksen historia. Tehtävänä ei siis ollut kuvata koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ja sen eri ammateissa työskentelevien toimintatapoja ja hoitokäytäntöjä. Tämä oli pidettävä mielessä; olkoonkin että rajanveto näiden sektorien tarkastelussa oli joskus ongelmallista. Oma ongelmansa oli pitää erillään yhdistysaktiivien ansiotyö ja luottamustehtävä, mikä tuli silloin tällöin esille haastatteluissa, joita tein puolisen tusinaa: eri vaiheiden keskeisten toimijoiden laajoja haastatteluja. Toisaalta on todettava, etteivät nämä työn ja luottamustoimen päällekkäisyydet tai työpainotteiset tarkastelut ole juurikaan vieneet sivuun yhdistyskeskeisestä tutkimusideasta.

Nyt, kun työ on tehty ja Skooppi saanut historiansa, on paikallaan lyhyesti tarkastella yhdistyksen jättämää jälkeä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon saralla.

Skoopin lähtökohdat ovat Suomen lastenlääkäriyhdistyksen yhteydessä toimineessa koululääkärikerhossa. Sen keskeiset toimijat – etunenässä yhdistyksen tuleva pitkäaikainen puheenjohtaja Holger Hultin – perustivat viisikymmentä vuotta sitten Suomen Koululääkäriyhdistyksen, joka nykyisin tunnetaan Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistyksenä, Skoopina. Alun toiminta oli pienimuotoista ja varsin pääkaupunkikeskeistä

jäsenmäärän pysytellessä aina 1970-luvun lopulle alle sadan. Tänäpä jäsenmaksun maksaneita on puolisen tuhatta ja heidän asuin- ja toimipaikkansa kattavat koko maan.

Skoopin toiminta on ollut hyvin hallituskeskeistä ja -painotteista yhdistystoimintaa, mikä tulee selvästi esiin myös juhlahistoriikissa. Hallitukseen ja sitä edeltävään johtokuntaan on tähän asti kuulunut yhteensä 71 jäsentä, mukaan lukien varajäsenet. Puheenjohtajaketju Holger Hultinista Kristina Kunttuun käsittää kaikkiaan yhdeksän henkeä; neljä miestä ja viisi naista – kaikki lääkärikoulutuksen saaneita.

Skoopin historian yksi keskeinen trendi on ollut kohderyhmän laajeneminen lapsista nuoriin, koululaisista opiskelijoihin. Muutos on näkynyt niin yhdistyksen nimessä kuin säännöissä, ammattikuvassa ja koulutuksessa. Todellinen käännekohta koettiin 1990-luvulla, jolloin silloinen Koululääkäriyhdistys muuttui Suomen Koulu- ja Nuorisolääketieteen yhdistykseksi, SKNLY:ksi – ja mikä tärkeintä, yhdistys laajeni käsittämään nyt myös muuta kouluterveydenhuoltohenkilöstöä. Huomionarvoista on, että yhdistyksen uudesta moniammatillisuudesta huolimatta täydennyskoulutus pyrittiin säilyttämään jatkossakin lääkäritasoisena.

Vuosituhanne alussa otettiin vielä yksi uusi ja iso askel yhdistyksen laajenemisessa – nyt opiskeluterveydenhuollon suuntaan. Lopullisen sinetin nimi- ja sääntöasiassa antoi vuoden 2007 syyskokous. Yhdistyksestä tuli nyt Suomen koulu-, nuoriso- ja opiskeluterveydenhuollon yhdistys ja hallituksen paikat pyrittiin jakamaan vastedes tasan kouluterveydenhuollon ja opiskeluterveydenhuollon edustajien kesken.

Koulutuksesta kehittyi ajan oloon yhdistyksen toiminnan todellinen runko, jonka perusta luotiin itse asiassa jo 1980-luvulla. Jäsenistölle suunnattu koulutustarjontaa on jo pitkään sisältänyt keskimäärin kaksi korkealuokkaista koulutuspäivää kalenterivuodessa. Tuhannet koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ammattilaiset ovat vuosikymmenien kuluessa osallistuneet yhdistyksen omiin tai yhteistyössä muiden tahojen kanssa järjestettyihin koulutustilaisuuksiin. Koulutus on tarjonnut jäsenistölle erinomaiset mahdollisuudet pysyä ajan tasalla ja kehittää oman alan tieto-taitoa ja toisaalta auttanut verkostoitumaan, tekemään yhteistyötä – niin kuin tänäänkin täällä tässä juhlaseminaarissa. Toisaalta koulutus on ollut omiaan nostamaan yhdistyksen statusta terveydenhuoltosektorin kouluttajana ja asiantuntijana.

Koulutuksen ohella yhdistys on vaikuttanut terveydenhuollon kehitykseen monin eri tavoin. Tästä on osoituksena muun muassa laaja asiantuntijatoiminta. Yhdistys on historiansa aikana profiloitunut aktiivisena, suomalaista koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lainsäädäntöä seuraavana ja kantaa ottavana asiantuntijajärjestönä. Omia lausuntoja, kannanottoja ja julkilausumia on viiden vuosikymmenen kuluessa kertynyt pian lähes 100. Yhdistyksen edustajien aloitteesta ja keskeisten toimijoiden voimin on toteutettu kaksi merkittävää – sanoisinko uraa uurtavaa – oppi- ja käsikirjaprojektia; Kouluterveydenhuolto-kirja ja Opiskeluterveys-kirja.

Oma lukunsa on yhdistyksen pitkäjänteinen toiminta jäsenistön ammattipätevyiden parantamiseksi. Jo 1960-luvulla yhdistyksen piirissä pohdittiin koululääkärispesialiteetikysymystä, ilman konkreettisia tuloksia. Tulokset myöhemmin jäivät myös 1980-luvun hankkeet koululääketieteen ja nuorisolääketieteen subspecialiteetin saamiseksi. Saman kohtalon koki 1990-luvulla yritykset koulu- ja nuorisolääketieteen erityispätevyiden perustamiseksi ja myöntämiseksi.

2000-luvun suuriin saavutuksiin voidaan sen sijaan lukea lastenneuvola- ja kouluterveydenhuollon erityispätevyiden perustaminen. Tämä oli yhdistyksen aktiivisesti ajama hanke ja siksi onnistuessaan erittäin merkittävä saavutus, eräänlainen pitkän linjan huipentuma ammattipätevyiden parantamiskehityksessä. Lastenneuvola- ja kouluterveydenhuollon erityispätevyiden rinnalle – paremminkin ehkä jatkoksi – kaavailtu nuorisolääketieteen ja opiskeluterveydenhuollon erityispätevyysohjelman perustamiseen tähtäävä hanke puolestaan odottaa edelleen lopullista päätöstä.

Samalla, kun yhdistys on kasvanut, kehittynyt ja monipuolistunut, sen yhteistyö alan järjestöjen kanssa on lisääntynyt – on kysymys sitten kansallisesta tai kansainvälisestä foorumista. Kotimaisista yhteistyökumppaneista Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) on varmasti läheisin ja tärkein. Tiiviistä yhteistyöstä kertoo myös se, että yhdistyksen hallituksen lääkärijäsenistä yksi on sen perustamisesta lähtien ollut aina YTHS-taustainen. Muista yhteistyökumppaneista mainittakoon Suomen lastenlääkäriyhdistys, Suomen lastenpsykiatrinen yhdistys sekä Suomen Lapsi- ja Nuorisogynekologinen yhdistys Slangy.

Pohjoismaisista koululääkärikongresseista alkunsa saaneet skandinaaviset yhteydet ovat sittemmin laajentuneet yleiseurooppalaisiksi, osin yleismaailmallisiksi. Viimeksi mainituista on eittämättä tunnetuin ja tutuin EUSUHM, Euroopan koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon

kongressi. Kansainvälisyys on tämän päivän Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistykselle paitsi itsestään selvyys, myös haaste ja mahdollisuus.

Arvoisat juhlaseminaarilaiset

Juhlavuottaan viettävä Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistys Skooppi on toiminut lasten ja nuorten terveyden hyväksi menestyksellisesti jo puoli vuosisataa. Miten menestys on saatu, mihin se on perustunut?

Tulokset eivät riipu organisaatioista, vaan ammattitaidosta, asiantuntemuksesta ja ymmärryksestä siitä, mikä on tärkeätä ja mikä ei. Tarvitaan myös innostusta, oikea-aikaisuutta ja onnistumisia. Yhteiskunta ja lääketiede kehittyvät ja lasten ja nuorten tarpeet muuttuvat koko ajan. Yhdistyksen tulee olla etulinjassa kehittämässä asioita ja palveluita näitä muuttuvia tarpeita vastaavasti.

Näin yhdistyksen kunniapuheenjohtaja Pirjo Terho evästi kollegoitaan jättäessään paikkansa hallituksen johdossa 2000-luvun alkupuolella. Yhdistyksen viisi vuosikymmentä osoittavat, että Terhon ”testamenttiin” sisältyvä viesti on varsin hyvin oivallettu ja omaksuttu lähihistorian eri vaiheissa. Kaiken tämän lisäksi on luonnollisesti tarvittu resursseja ja verkostoja, mutta – kuten edellä on todettu – ennen kaikkea innostavaa ja kannustavaa ilmapiiriä ympärilleen luovia henkilöitä, näkijöitä ja tekijöitä.

Nyt julkistettava historiateos kuvaa Skoopin ja sen edeltäjien työtä, toimintaa ja tuloksia suomalaisessa terveydenhuollon kentässä 1960-luvun alusta 2010-luvulle. Samalla se on kertomus yhdistyksen ponnisteluista kohti parempaa koulu-, nuoriso- ja opiskeluterveydenhuoltoa. Työssään lasten ja nuorten terveydeksi yhdistys on koko historiansa ajan toiminut eturintamassa.

Hyvät kuulijat

Historiat ovat aina tekijänsä näköisiä ja oloisia. Niin tämäkin – tarkastelutapaa, tyyliä, painotuksia, pohdintaa, johtopäätöksiä ja tulkintoja myöten. Joku toinen historioitsija olisi saattanut päätyä hieman toisenlaiseen kokonaiskuvaan, eikä se välttämättä olisi väärä – erilainen kuitenkin. Tässä yhteydessä onkin syytä muistuttaa historiallisen totuuden suhteellisuudesta, josta runoilija on todennut varsin osuvasti ja oivaltavasti näin:

*Totuuskin on matkustavainen
levoton sielu ja sen lajin nainen,
jolla on monta ylkää.
Eikä se ketään hylkää.
Lihoo vain tahi laihtuu,
aina kun sulhanen vaihtuu.*

Samalla, kun toivon pystyneeni tavoittamaan oleellisen yhdistyksen viiden vuosikymmenen taipaleesta, toivon kirjan vastaavan odotuksia.

Antoisia lukuhetkiä Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistyksen historian parissa!

Onnittelut juhlivalle Skoopille!

Mieluisa tehtäväni on nyt luovuttaa Skoopin 50-vuotisjuhlahistoriikin, Lasten ja nuorten terveydeksi -kirjan ensimmäiset kappaleet tilaajan edustajille.